

מברך על פרוסה יעשה כן כדי שתהיה יותר גדולה בשעת ברכה ואחר כך מברך, ואחר הברכה יפריד מה שחתך, כדי שתכלה הברכה בעוד שהפת שלם. ובשפת פשיטא שצריך לזהר שלא יחתך הפרושה קדם שיברך, דאז לא יהיה לחם משנה. ויטעים היטב "ה" של "המוציא", ויתן רוח קצת בין לחם ל"מן הארץ", שלא יבלע המ"ם. ונותן פרוסה מן החתיכה שחתך לפני כל אחד, ולא יזרק, כדלקמן כלל מ"ה. ולא יתן ביד האוכל, אלא יתן לפניו (קס"ז). ואסור להפסיק בין הברכה עד לאחר שיאכל "המוציא", ואם הפסיק, מבאר לעיל כלל ה' סימן ט"י:

יב אם מוציא רבים בברכתו יאמר: "ברשות רבותי", אף-על-פי שהוא הבעל הבית, או הגדול, דמדינא בעל הבית או הגדול בסעודה בוצע, מכל מקום הוא מדרך ענה. ולא הוי הפסק, דהוי כצורך ברכה. אכל אין אומרים "סברי", אלא על היין, כדלקמן כלל נ"ה, ז, (שם):

יג שכח לברך ברפת "המוציא", אם נזכר באמצע סעודה מברך, ואם לא נזכר עד שגמר סעודתו, אם יש לו חתיכת פת יברך, ואם לאו, לא יברך (שם):

כלל מג

דין ברכה לאוכל דבר בתוך הסעודה

(סימן קע"ז-קעח):

א פיון שהלחם עקר חיי האדם, לפיכך אם קבע עצמו לאכל לחם וברך עליו, הרי כל מה שיאכל בתוך הסעודה מדברים הרגילים לבא בתוך הסעודה מחמת הסעודה לאכל לשבע, כגון: בשר, דגים, לפתן, דיסה, מיני לביבות, חוץ מפרות, אפלו אכלן בלא פת, נעשה הכל טפל לפת, ואין צריך לברך עליהן (סימן קע"ז). ואפלו אם שלחו לו מבתים אחרים דברים שמלפתין בו פת ולא היה עליהם דעתו כלל, שלא היה יודע שישלחו, אף-על-גב דמדינא ראוי לברך עליהם, מכל מקום המנהג שלא לברך, דמסתמא דעת האדם על כל מה שיביאו לו. וכן אין צריך לברך על כל מיני משקין דכיון דאי אפשר לאכל בלא שתיה, אם פן המשקין נעשים טפל לפת ואפלו משקה "מעד" [מ"דבש] (ט"ז סימן קע"ז), חוץ מן היין פיון שהוא חשוב ולכן צריך לברך עליו בתוך הסעודה. ואם ברך עליו קדם הסעודה והיה דעתו או שרגיל בכך לשתות בתוך הסעודה יין, אין צריך לברך בתוך הסעודה, ולכן המקדש על היין קדם נטילת ידים והיה בדעתו לשתות, אין צריך לברך (סימן קע"ד):

ב היתה עקר סעודתו על דברים אחרים, ואוכל גם פן פרות, אין הפרות נעשין טפל, אלא בזמן שאוכלן עם הפת, אכל כשאוכל בלא פת אף-על-פי שאכל כבר קצת עם פת, אף-על-פי כן צריך לברך על אלו, שהרי אין דרך לקבוע סעודה על פרות, וגם

הוא לא קבע סעודתו עליהן. אבל ברכה אחרונה אין צריך לברך, שברפת המזון פוטר כל מה שאוכל בתוך הסעודה. ונראה לזהר שיברך על הפרות תחלה, קדם שיאכלם עם הפת, כי יש בזה כמה חלוקי דינים, דיש אומרים דאפלו אוכל תחלה וסוף עם פת, אם אוכל באמצע בלא פת צריך לברך, ויש מסתפקין בזה, פינן דאוכל תחלה וסוף עם פת. ובדיעבד על-כל-פנים יאכל גם לבסוף עם פת:

ג פרות מבשלים עם בשר (שקורין "עפיל-צימעס") [לפתן תפוחי-עץ], ("פלוימען צימעס") [לפתן שזיפים] וכדומה, נראה לי דאין צריך לברך שהן נעשין טפלה לבשר והבשר ללחם (במגן-אברהם סימן קע"ז משמע דסבירא ליה דצריך לברך, וכתב בשם ה"אגור" שאביו נהג כן. ועינתי באגור שלא כתב כן אלא בקובע סעודתו על הפרות, כמו שאכתוב בסימן ה', אבל כאן נעשה הפרות טפל לבשר וכמו שכתב המגן-אברהם בסימן קע"ד סעיף קטן ט', ולכן נראה לי דאין צריך לברך, וכן מנהג העולם):

ד פרות מבשלין בלא בשר, וכן פרות שממלאין אנות צלויין, נראה לי דצריך לברך, דידוע דאין נעשין טפלה לבשר אלא שממלאין כדי שיתן טעם בפרות:

ה אם קובע סעודתו רק על פרות או "אוגערקעס" [מלפפונים] או צנון ובצל וכדומה, יזהר שמתחלה יאכל פת עם הפרות ואז אף שאחר כך יאכל בלא פת, אין צריך לברך, פינן שמתחלה קבע סעודתו עליהם (במגן-אברהם סימן קע"ג סעיף קטן ג' יש טעות סופר, וכן צריך לומר: ואם מתחלה לא היו לו דברים אחרים ללפת בהן הפת אלא אלו הפרות לבד ומתחיל ללפת בהן את הפת ואחר כך אוכל וכו', כן צריך לומר):

ו האוכל "לימאנאש" [לימונים] מלוחים בתוך הסעודה בלא בשר זה בא להמשיך תאנת המאכל, ולכן אין צריך לברך. וכן פלל זה בכל דבר שאוכל ושותה להמשיך תאנת המאכל. וכן השותה יי"ש בתחלת הסעודה או באמצע. ונראה לי דאפשר הוא הדין "אוגערקעס" [מלפפונים] מלוחים אין צריך לברך דזה נקרא צרך סעודה (מגן-אברהם סימן קע"ד סעיף קטן י"א):

ז "יאגדעס" [סוג פרי בעל גרגרים קטנים, "אכמניות"] מרקחים שדרך לאכלן עם בשר, אם אוכלן אחר כך בלא בשר רק בפני עצמו, נראה לי דדינן כשאר פרות וצריך לברך. ועל-כל-פנים יזהר שגם לבסוף יאכלם עם בשר ופת ואז אף שבאמצע אוכל בלא בשר אין צריך לברך, פדלעיל (סימן ב'):

ח אם אוכל בתוך הסעודה מיני "טארטין" [עוגות] הנעשין במלוי פרות, כמו "עפיל פלאדן" [מאפה תפוחי עץ] וכדומה, זה בא מחמת הסעודה ואין צריך לברך. ואין להחמיר לקח קצת מן המלוי ולברך עליהם, דהוי ברכה לבטלה, שהן נעשין טפלה לעסה (סימן קס"ח מגן-אברהם סעיף קטן כ"ב וסעיף קטן ט"ו), וכל שכן "פיראגעש"

הממלאין בכשר ודגים וגבינה או שנלוש במי ביצים, או אותן שנלושין בלילתן עבה וטגגן אחר כך, כיון שדברים אלו הם ספק לחם, לכן אין צריך לברך (סימן קס"ח מגן-אברהם סעיף קטן מ"ד):

ט "שמאלץ-קוכין" [עוגת שמן] "לעקיף קיכליך" [רקיקים] אם אוכלן מחמת רעבון אין צריך לברך, ואם אוכלן לתענוג וקניות סעודה, כתבו האחרונים דצריך לברך "בורא מיני מזונות". והט"ז כתב שם דאין תלוי בדעתו אלא כפי שדרה העולם לאכלן, אם אוכלן רק מעט ממנו לתענוג צריך לברך. ולי נראה בהוי ספק ברכה, שהרי רוב הפוסקים כתבו דכיסנים הוא רק מצד המלוי. אלא דהבית-יוסף כתב דמספק נותנים על כלם דין כיסנים, והינו שלא לברך "המוציא" אלא "בורא מיני מזונות", ואם כן כיון דכל אלו הוי ספק שמא הן לחם גמור, נאם כן היאך יברך בתוך הסעודה, אטו אם אוכל פת לתענוג יברך עליו בסעודה משום שלא היה דעתו על זה בשעת "המוציא". ולפי זה נראה לי דראוי לאדם בשעת "המוציא" לכוון ב"המוציא" לפטר כל הדברים שיאכל ממינים אלו:

י "טארטין" [עוגות], שנעשין מצוקר [סכר] ושקדים וגם ממלאים בהם וכיוצא בו, וכן אותן דברים שנלושין בשמן ונטגגנים בשמן וכיוצא בו, אפלו היה בלילתן עבה, כמו "הויזין-בלאזין" וכיוצא בו, שידוע שכל זה אוכלין רק לתענוג ולא נקרא לחם כלל, צריך לברך (מגן-אברהם סעיף קטן י"ח). ונראה לי, דגם הט"ז נתפגן לאלו "הויזין-בלאזין", ועל-כל-פנים לא יצא מכלל ספק ברכה:

יא כל דבר שאוכל או שותה לעפל המזון צריך לברך, ולכן אם שותה יין שרף לאחר האכילה ידוע שפגגתו רק לעפל, ולכן צריך לברך עליהם, דדוקא שאר מיני משקה נעשה טפל לפת, מה שאין כן אלו שאין באין אלא לעפל (מגן-אברהם סימן קע"ד סעיף קטן י"א וסימן רי"ב). ונראה לי דהוא הדין כששותה "קאווע" [קפה] דעתו לעפל:

יב הא דאמרינן דברפת "המוציא" פוטרת הכל, דוקא כשרוצה לאכל פת, אבל אם אינו רוצה לאכל פת, ומכל שכן כשאוכל פחות מפניית, טוב יותר שיברך על דברים אחרים, ולא יאכל פת, אם לא בשבת ויום טוב שמחייב לאכל פת, נהוי דבר חשוב, שאז אף-על-פי שאין ברצונו לאכל פת, מכל מקום, כיון שהוא מצנה נעשה כמו שקובע סעודתו על הפת ופוטר הכל (מגן-אברהם סימן קע"ז סעיף קטן א', וסימן קע"ד סעיף קטן י"ב וסימן קע"ח):